

MUZICALITATEA DISCURSULUI SCENIC

Puțină lume ar mai fi fost dispusă să-și amintească azi - în goana după piese străine de ultimă oră - textul dramatic **Ușl închise** (vezi **Secolul XX**, nr.3/1963) al lui Wolfgang Borchert, jucat acum la Teatrul "Bulandra" cu titlul **Afară, în fața ușii**. Autorul, mort la numai 26 de ani (20 noiembrie 1947) a lăsat o operă restrânsă, atât cât i-au îngăduit ultimii doi ani ai vieții, cei de după război, acesta zdruncinându-i sănătatea și grăbindu-i sfârșitul. Piesă din categoria celor numite odinioară "antimilitariste", acuzând ororile războiului și încercând să stabilească responsabilitatea celor vinovați, textul este în primul rând un document al dezamăgirii incurabile și inconsolabile în fața indiferenței generale a societății la drama individului, inadaptabil unui nou curs social.

Întors "acasă", soldatul care și-a distrus

viața pe câmpul de luptă constată că nu mai e decât "o stafie a trecutului, pe care nimeni nu mai vrea s-o vadă", de care nimeni nu mai are nevoie: "Mereu sînt dat afară. Și ușile-s închise". Dacă ne vom aminti că nu alta a fost situația multor soldați americani întorși din Vietnam și dacă ne vom gândi și la situația răniților și invalizilor, a miilor de tineri, care efectiv și-au riscat viața în cursul evenimentelor din decembrie 1989, ca să încerce apoi o mare dezamăgire, vom înțelege că regizorul Mihai Măniuțiu avea suficiente motive să aleagă acest text, valorificându-i scenic tocmai coeficientul de generalitate. În locul profitorilor războiului, există astăzi la noi suficienți profitori ai revoluției, indiferenți la drama și mizeria celor care efectiv au făcut-o, ca să se găsească acum nu altfel decât în

fața ușilor închise. Lectura regizorală, depășind valoarea literar-dramatică relativ modestă a textului, îi asigură astfel impactul în actualitate, fără a recurge la "actualizări" forțate, solicitînd în schimb capacitatea de reflecție, asociativă, a publicului.

Modalitatea spectaculară aleasă e pe cât de neașteptată pe atât de justificată, găsindu-și argumentele în text: nu numai în existența unui director de cabaret și în încercarea lui Beckmann de a-și expune condiția și de a-i sensibiliza astfel pe ceilalți printr-un posibil număr de cabaret (pînă și acest fel de a-și cîștiga existența, din "comercializarea" propriei dureri, i se refuză!), ci în tonalitatea de "song" a lucrării, "demonstrația" pe care o face nefiind lipsită de o certă influență brechtiană. Pornind de aici, Mihai

BULANDRA

AFARĂ, ÎN FAȚA UȘII de Wolfgang Borchert • Versiune românească de H.Matei • Teatrul "Bulandra" • Data premierei: 16 ianuarie 1991 • Regia: Mihai Măniuțiu • Scenografia: Doina Râpeanu • Muzica: Marius Popp • Coregrafia: Malcu Iosif • Distribuția: Marcel Iureș (Beckmann); Tora Vasilescu (Elba); Mihai Cafrița (Antreprenorul de pompe funebre); Mihai Constantin (Bătrînul); Micaela Caracaș (O fată); Doru Ana (Bărbatul ei); Cornel Scripcaru (Colonelul); Dan Aștilean (Directorul de cabaret); Ica Matache (Doamna Kramer) • Instrumentiști: Marius Popp/Pascu Vasile (pian); Sorin Ionescu-Fulger, Fănel Popescu (contrabas); Gabriel Teodorescu, Dan Teodorescu (percuție); Ilie Dornescu (trompetă); Cristian Ștefănescu, Cristian Teodorescu (saxofon); Cornel Meraru (trombon).

ACOLADE

ÎN ELBA C-UN PIETROI DE GÎT

În seara de 16 ianuarie am văzut la "Bulandra" piesa pacifistă a lui W.Borchert **Afară, în fața ușii**. La miezul nopții forțele aliate au atacat Irak-ul, punîndu-i la grea încercare armata. Cu cîteva zile înainte armata roșie intrase în forță în Țările Baltice. Chiar fără aceste coincidențe, premiera unei piese antirăzboinice putea fi interesantă. Dar, din nefericire, textul lui Borchert s-a dovedit foarte slab.

Literatura germană a avut un moment de obsesie, un fel de criză de conștiință după războiul în care germanii s-au lăsat conduși de național socialiști spre dezastru. Această literatură, oricît de

sinceră ar fi fost revolta autorilor, este astăzi minată de inactualitate. Apelul la memoria deznădăcinării post-belice, tema "întoarcerii acasă" din război sau prizonierat, a vinovăției colective care tulbură conștiința pînă la sinucidere este desigur, de la Homer la Balzac și de la tragediile antice pînă la Remarque și Böll (reprezentanți ai momentului despre care vorbeam), o tentație ușor de înțeles. Ea poate fundamenta capodopere dar prilejuieste, mult mai frecvent, lucrări ușurele. Majoritatea romanelor, cărților, filmelor, pieselor post-război (post-Vietnam, Coreea, Cambodgia etc.) cad în capcana detaliilor care, prin caducitate, le

distrug.

Piesa lui Borchert, cu toate strădaniile admirabile ale regizorului și actorilor, este nesemnificativă ca literatură, învechită, ridicolă prin "umanismul" declarativ. Disputa între om și Dumnezeu care se acuză reciproc de întoarcerea feței este tratată gros, fără subtilitate. Finalul, cu zecile de scandări "oamenii sînt bunil" venind din partea celor ce abia s-au convins că nu-i așa, stîrnește rîsul. Prezența simbolică a "pompagiului funebru" și a Elbei (amanta-rîu care încurajează supraviețuirea candidatului la sinucidere, cînd de fapt îl înecă) sînt moduri de tratare contrastivă la prima

foto: dorin stanciu

marcel iureș și mihai căfrița

Măniuțiu dezvoltă o gândire muzicală a spectacolului: diversele scene ale piesei de teatru nu sînt doar "ilustrate muzical", ci sînt integrate unui discurs de tip muzical, cu teme și variațiuni, orchestrei de jazz, aduse în scenă, revenindu-i un rol coparticipativ în relevarea emoțional-ideatică a semnificațiilor propuse. Iată de ce se și cuvenea să-i nominalizăm, măcar în caseta spectacolului, pe excelenții instrumentiști ai formației lui Marius Popp, ei fiind, aproape în egală măsură cu actorii, interpreți ai "partiturii" dramatice, "orchestrate" de regia acestei reprezentații, în care improvizația proprie jazzului s-a dorit benefică și pentru jocul actoricesc.

Rezultatul nu e la înălțimea intențiilor, lipsindu-i în primul rînd o mai severă cenzurare a lungimilor și redundanțelor textului, cît și o mai dinamică integrare a teatralului în fluxul discursului muzical. Relativa autonomizare a unor scene comportă lentori, ce ies din ritmul

reprezentației, și pierderi de temperatură, păgubitoare pentru tensiunea dramatică a ansamblului.

O remarcabilă creație actoricească îi aparține lui Marcel lureș, în rolul subofițerului Beckmann, torturat de conștiința propriei responsabilități, în vreme ce pentru soarta lui nimeni nu mai are timp să se simtă răspunzător. Chinuitul personaj își găsește o expresie scenică adecvată în masca suferinței acestui actor foarte special, pentru care cîntatul pe o singură coardă nu înseamnă numai virtuozitate, ci ardență a concentrării lăuntrice. Tora Vasilescu îl secondează în rolul extins al Elbei, nelipsindu-și personajul de truculența verbală necesară. Cornel Scripcaru (Colonelul) și Dan Aștilean (Directorul de cabaret) își transformă aparițiile în prezențe scenice reliefate, pigmentate cu un umor sec, coroziv, mai palide fiind de astă dată crochiurile semnate de Mihai Constantin (Bătrînul) și Mihai Cafrița (Antreprenorul

de pompe funebre), de Ica Matache (Doamna Kramer), Micaela Caracaș (O fată) și Doru Ana (Bărbatul ei).

Nu-i un spectacol oarecare. Are ținută și adresă, impune creația unui actor și vădește o preocupare de stil mai mult decît meritorie, parțial prezentă și în scenografia Doinei Răpeanu. Totuși, o anume insatisfacție se insinuează treptat și devine stăruitoare și după căderea cortinei. Horizontalitatea dezvoltării materiei dramatice și tendința diluării acesteia în jocul unor actori oferă, cît de cît, o explicație. Regizorul, unul dintre cei mai valoroși ai generației sale, va mai fi avînd, probabil, și altele.

■ VICTOR PARHON

P.S. Cît despre actualitatea spectacolului, fie-ne îngăduit să transcriem una dintre replicile Directorului de cabaret: "Unde am ajunge dacă toată lumea ar începe, așa deodată, să spună adevărul?! Cine vrea, astăzi, să știe ceva de adevăr?..."

ACOLADE

ACOLADE

ACOLADE

mîină. O lipsă generală de finețe, de subtilitate, de utilizare a sugestiei, de contur fin al replicii fac din piesă un text plictisitor, un șir de truisme răsuflete.

Opțiunea pentru această piesă proastă este de neînțeles. Talentul actorilor n-a făcut decît să agrementeze, prin intervenții personale, o sălcie "expunere de adevăruri". La fel, finețea regizorală a amplasării personajelor în scenă și jocul sus-jos. La fel, muzica excelentă a lui Marius Popp și execuția instrumentiștilor.

La ce bun ațta energie pompată într-un text mort? Cu riscul de a părea avocatul unei cauze personale, voi spune că regizorii își caută departe, prea departe, textele de care li se pare că au nevoie. S-au jucat pînă în prezent la noi două texte ale unei doamne din Anglia

care n-are nici un pic de talent. Se joacă acum neizbutita și prăfuita "dramă expresionistă" a obscurului Borchert.

Eforturile eroice ale lui Marcel lureș și ale Torei Vasilescu în primul rînd, împreună cu colegii lor care merită, toți, evidențierea noastră, sînt demne de texte mai dificile. Nu putem ști cine a optat pentru **Afară, în fața ușii**. Dacă este alegerea regizorului, trebuie să ne mirăm, căci tema substanțială nu se poate releva cu nici un chip într-o piesă atît de subțire textual, și orice truc profesional arată lipit cu scoci gălbui. Ca să nu mai vorbim de actorii care n-au avut ce juca. Doar orchestra a avut ce cînta și regizorul Mihai Măniuțiu a folosit-o cît se poate de bine (scena cu Marcel lureș luat în "șuturi" de saxofon, trombon, trompetă sugerînd și

lupta cu valurile Elbei este o găselniță grozavă ca și impresarul-general) dar numai cu atît nu vine lumea la teatru.

Pe scurt, posibilitățile tuturor protagoniștilor fiind cu mult peste text se cheamă că n-am avut ce vedea. Niște forțe, dacă există (regizorale, muzicale, actoricești) trebuie văzute în confruntare cu o ofertă mai dificilă și mai miezoasă. Altfel, în loc să ne invite la un meci, Teatrul "Bulandra" ne pofteste să-l vedem pe liderul **top-tenis** bătînd mingea la zid. Trebuie neapărat ca directorul general al teatrului să-i învețe pe colaboratorii săi de la secretariatul literar cum este cu mingea, zgura și zidul. Altfel, Sala "Toma Caragiu" va rămîne tristă și pustie. "C-așa-i în tenis!"

■ HORIA GÂRBEA